

Visszavonulás. /
Redukált lakótér. /

Visszavonulás. / Redukált lakótér. /

Borbély Fruzsina Anna

DLA tézisfüzet

témavezető: Sztranyák Gergely DLA

PTE MIK - Breuer Marcell Doktori Iskola - 2024

Ellentmondásba keveredtem. Nem értem. Építünk, amit megépítünk, azt elhagyjuk. Ami adott az nem kell, ami nem létezik, az kell. Mindig többet és az újat. Birtoklási vágy, fogyasztási kényszer, növekedési függőség.

Ami régi azt dobjuk ki, vágyakozunk az új iránt, és amikor azt végre elérjük, a varázs eltűnik, újabb tárgyak után vágyakozunk. Nincs megállás. Valahol elveszett a lényeg. Tárgyakra, épületekre márpedig szükségünk van. De mire is pontosan? Mi az, ami tényleg kell? Honnan lehet azt tudni, hogy valami kell, vagy csak valamiről azt hisszük, hogy kell...

Építésként sorra tervezzük a családok otthonát. Kezdetben tapogatózunk a sötétben, mire is van szükség? Mít szeretne az építető. Milyen az az otthon, ami kiszolgálja minden igényét. Majd feltesszük a kérdést, mi a tervezési program? Erre az építető, elvesztve minden realitást, mint a kisgyerek a játékboltban, elsőre mindent levonne a polcról. Minden kell! A család végre meglépi azt, amire mindenki vágyik, egy saját otthon. Ebben a mámorban, és a hitelek adta lehető-

Előszó./

ségek, megadja mindazt amire vágyik, ami másoknak már megvan, de neki nincs. De neki is kell! Minden. De tényleg?

A laikus, aki ebben a helyzetben a saját, jövőbeli otthonát tervezi megvalósítani, nem feltétlenül gondol a fenntarthatóságra, a környezettudatos építés lehetőségeire. Márpedig ha a laikus építető nem gondol rá, akkor a tervező feladata hogy a fenntarthatóság építészeti aspektusaira, és jelentőségére felhívja a figyelmet, belevigye a tervezési folyamatba. Igaz, a döntés nem feltétlenül a tervező kezében van, de az építész az a szereplő a folyamatban aki ezzel a tudással rendelkezhet, és befolyásolhatja a tervezést.

Jelen írást az eljövendő házépítők figyelmébe ajánlom, azzal a reménnyel, hogy a felsorakoztatott szempontok segítenek abban, hogy a természetes környezet megóvása érdekében helyes döntések születessenek az otthonteremtés folyamatában. ■

1. ábra - építés saját fotó

/ Zero Waste International Alliance/

„ a nulla hulladék egy etikai, gazdasági, hatékonysági és víziós cél, amely arra irányítja az embereket, hogy változtassanak a gyakorlatukon és életmódjukon, hogy ösztönözzék a fenntartható természeti körforgást, ahol minden anyagot úgy terveznek, hogy lehetővé tegyék a hasznosítást és a fogyasztás utáni felhasználást”.

Téma felvezetése./

A körülöttünk zajló globális folyamatok, a népességnövekedés, klímaváltozás, környezetszennyezés a mai civilizáció elsődleges problémája.

A jelenlegi elfogyasztó társadalom ön és környezet pusztító tevékenysége változásért kiált. A termelés és elfogyasztás, melyek valós és valótlán igények határtalan mennyiségét próbálja kielégíteni, egyre láthatóbb módon szennyezi be, falja fel és teszi élettelené az élő környezetünket.

Ha a világot fenntarthatóan akarjuk működtetni, akkor az a fajta növekedés, ahogyan a világ jelenleg növekszik, az nem fenntartható. Ha népesség ilyen ütemben nő, ahogy most, és ezzel együtt az emberek igénye is ilyen mértékben növekszik, ez előbb, mintsem utóbb egy plafont fog elérni, ami a föld eltartó képességének határát jelenti.

Nekünk, építészeknek felelősségünk van abban, hogy mindent megtegyünk annak érdekében, hogy ezt a határt ne, vagy legalább minél később érjük el. Az építés, az építőipar, a környeztet romboló tevékenységek jelentős hányadáért felelős, éppen ezért a ma építésze nem szólhat

csak formáról, esztétikáról és funkcionalitásról. Újra kell vizsgálni az építési szokásokat, és változtatni kell. Paradigma váltás szükséges ahhoz, hogy visszatáljunk az építés egy olyan szintjére, amit a természet még tolerálni képes.

Jelen értekezés témáját a lakóház, kertés családi ház témakörére fókuszál. A közös cél, hogy egy olyan társadalmi, gazdasági változás jöjjön létre, mely által vissza tud állni ember és természet harmonikus egysége. A változás holisztikus szemléletet igényel, az építészet ennek egyik pillérét képezi. Egy épület önmagában még nem tud megoldást adni a civilizációt érintő problémákra, ahhoz hogy változás történjen, a legkisebb egységből az emberből kell kiindulni. Életmód váltás szükséges. Életmódunkat alapvetően határozza meg közösségünk, környezetünk, privát életmódunk, az otthonunk. A lakóház nem csupán egy épület mely kiszolgálja téri igényeinket, de erősen hat életvitelünkre, szemléletünkre. A lakóház lehet az eszköz, melynek segítségével kényszeríthetjük saját magunkra a változásra. ■

Mestermunka választása./

Szakmai utam során, mind az egyetemen szerzett tapasztalatok, mind az azután következő szakmai tapasztalások alakították építészeti szemléletemet. Egyre hangsúlyosabban foglalkoztatott az építészet környezetre való hatása, viszonyrendszere. Elsődlegesen a természetes építőanyagok irányába indultam el, minek eredménye a mester diplomámban bontakozott ki. A Cserdibe tervezett óvoda természetes, helyben fellelhető anyagokból lett megtervezve. Azon túl, hogy az építőanyag kiválasztása fontos pont volt a tervezés folyamán, a hely, genius loci, a helyi közösség is hatott az épület, anyag, építési technológia kiválasztásában.

Másik meghatározó személyes tapasztalás az építés. Az építés általi anyag ismerete, az emberi erő felismerése, a hagyományos technológiák megismerése. A Hellowood építőtáborok, a Tyukocka megépítése, és az egyéb kaláka építésekben való részvétel az építészeti anyagi formáját mutatta meg, és segített hozzá mai szakmai tudásom kialakulásához.

Az egyetemi évek után legtöbb munkám családi ház tervezése volt. Megismerhettem a különböző otthonteremtési igényeket, és a munkák során egyre inkább távolodtam eredeti nézeteimtől, az építészeti környezetkímélő megoldásaitól. Az épített kör-

3. ábra - tetőfedés saját fotó

nyezet már nem csupán kiegészítése az ember természetes környezetének, hanem kizárólagos élettere lett. Ennek felismerésével fogalmazódott meg bennem a kérdés, miként lehet ezen változtatni, és milyen eszközök állnak rendelkezésre ahhoz, hogy egy fenntartható, környezetet nem romboló életteret alakítsunk ki. Erre folytatott kísérlet a saját házunk építése, melyet mestermunkának választottam.

Az előbbieken felsoroltak, természetes építőanyagok, az építés öröme, kaláka és lakótér, lakhatási igények meghatározása mind részét képezik ennek a projektnek, így alkalmas a kutatás gyakorlati alátámasztására. Az elkészült lakóház nem a tökéletes megoldást kívánja bemutatni a témában, csupán egy próbálkozás arra, hogy ember és természet, építészeti és természet egymás mellett megférjen. ■

2. ábra - Imádlak Hellowood, 2017, Mád

TÉZISEK

Visszavonulás. /
Redukált lakótér. /

I. Tézis ./

Ha a ház környezettudatos, és fenntartható életmódhoz van igazítva, úgy a jövőbeli lakókat a ház ‘megtanítja’ az ezzel járó kompromisszumokra. Tehát a ház tervezésekor nem feltétlenül a jelenlegi életmódot kell alapul venni, inkább törekedni kell arra, hogy az új otthon megteremtse a lehetőséget a fenntartható élethez. A ház ebben az esetben egy eszközzé válik, amivel tudatosan tudjuk befolyásolni életmódunkat, viselkedésünket.

A jelenleg zajló ökológiai krízis nem csupán a természetes környezet problémája, hanem társadalmunk válsága is. Az ember elvesztette kapcsolatát a természettel, az egyensúly felborult. Az ember által végzett tevékenységek ellehetetlenítik a földi életet. E káros hatások egyik meghatározó elem az építőipar. A lakóház építés önmagában, mint épület, építési tevékenység, matéria sok olyan döntést magában hordoz, mellyel egy ökológikusabb építési folyamatot hozhatunk létre. A lakóház ezen túl olyan speciális eset az építőiparon belül, ami nem csupán, mint épület meghatározó az ökológikus társadalom létrehozásában, de egy eszközként is jelent van annak lakójának életmódját befo-

lyásoló tényezőként. Az otthon sok aspektusból meghatározhatja a lakó életmódját, éppen ezért a tervezéskor ezt előtérbe kell helyezni.

4. ábra - kémény
mestermunka
saját fotó

„megépítjük, megformáljuk az épületeinket, és aztán ők megformálnak minket”
/Wilston Churchill Fultoni beszéde, 1946/

„A produktivitás gondolatosságának térbővítésével a modern életmód és építési gyakorlat a természetet romboló erővé vált.” /Lányi Erzsébet/

5. ábra - fehér ház
mestermunka
saját fotó

II. Tézis ./

A fenntartható lakótér tervezéséhez nem csak a jövő technikájától kell várni a megoldást. Az alapvető fagyasztási kultúra bírálataival, a pazarlás és a felesleg elhagyásával a lakótér tényleges igényeit kell megkeresni, és azáltal létrehozni egy fenntartható lakóházat. A redukált életter nem a komfort elhagyásáról, és a kompromisszumokról szól, hanem a zavaró tényezők elhagyásáról, a felesleges halmozási igények nélkülözéséről. A lakótér csökkentésével az építés környezetre káros hatását is csökkenteni tudjuk mind az építés, mind a fenntartás folyamatában.

A jelenlegi civilizáció, globális gazdaság alapeleme a növekedés. A fejlődés jelenleg a növekedés viszonyában mérhető. A rendszer logikája, a növekedés feltételezi a nyersanyag, a terület végtelenségét. A növekedés, a terjeszkedés, az egyre több és többre vágyás az előrelépés helyett végzetesen tönkreteszi környezetünket. A növekedés nem fenntartható, nem megvalósítható egy véges, határokkal teli bolygón. Paradigma váltásra van szükség. A mai kor adta lehetőségek végtelensége nehezíti a lényegre látást. Jelen esetben a csökkentés, a redukció a tényleges igények megtalálásáról szól. A cél már nem a növekedés, hanem hogy visszatérjünk a civilizáció egy olyan szintjére, mely

nem rombolja természetes környezetünket.

„Már nem civilizációnk fenntartható fejlődéséről, hanem fenntartható visszavonulásról, az élőhelyek gyökeres megváltozásáról, a puszta élet folytathatóságának lehetőségéről kellene beszélnünk. A Föld ilyen civilizációs elvárások mellett képtelen eltartani hét milliárd embert. Az elkerülhetetlennek látszó összeomlást túlélők kicsiny táborra visszalép a technikának a bioszféra által még tolerálható szintjére, vagy egy mindennél ökológikusabb társadalmat hoz létre...” / James Lovelock /

III. Tézis ./

Családi ház tervezéskor újra meg kell teremteni a ‘párbeszédet’ ember és természet között. A környezettudatos életmód kialakításához szükséges az ember és a természetes környezet mindennapi érintkezése. Ahhoz hogy érzékelnünk tudjuk az emberi tevékenység hatásait a környezetünkben meg kell ismerni azt, időt kell tölteni a szabadban. Amellett hogy a természetes környezetet behozzuk az épületbe, az életér egyes elemeit kell a természetbe áthelyezni.

A mai ember a napjának csak minimális részét tölti a természetben. Munkahely, oktatási intézmények, autó, bevásárlóközpontok, és az otthon. Szinte elenyésző az az idő, amit a természetes környezetünkben töltünk. A világ, ami adatott nem része az életünknek, csak a világ, amit az ember teremtett. A kapcsolat ember és természet között megszűnt. Hogyan lehet elvárni a társadalomtól azt, hogy mégis meghalja annak segélykiáltását. Hiszen baj van. Nagy baj. De a hétköznapok rohanásában, a pénz uralta világban ezek a kiállások elhalkulnak. Ahhoz hogy változás történjen, újra meg kell teremteni a kapcsolatot. Erre adhat lehetőséget a lakóház, saját otthonunk. Az ott-

honlét. Ha az otthon nem csupán a falak között megteremtett mesterséges környezetet jelenti, hanem annak kiterjesztését a kertbe.

6. ábra - oromfal
mestermunka
saját fotó

„az ökológiai krízis nem csupán felületi, „környezeti” tünet, hanem civilizációnk mélyebb szerkezetében rejlő, ennél fogva társadalmi válság: a modernitás válsága, eltávolodása az „oikosz” eszményétől, ökoszféra és ember, természetes és ember alkotta harmonikus egységetől.” /Dudics Krisztián/

7. ábra - belső részlet
mestermunka
saját fotó

IV. Tézis ./

Ahhoz hogy fenntarthatóan építsük lakótereinket, azok méretét csökkenteni, realizálni kel. Ennek egyik módja, ha a funkciókat csoportokra bontjuk, és különböző minőségű építményekbe helyezük el. Ezáltal a lakóház, mint magas műszaki minőséggel rendelkező épület mérete csökkenthető.

Az ember huzamos tartózkodására tervezett épített tér szemben egyre magasabb szintű komfort társul. A magasabb komfortszint eléréséhez magas műszaki kialakítás párosul. A megfelelő lakótér kialakításához nagy nyersanyag és energia felhasználás szükséges, illetve annak fenntartása is nagy energiát vesz igénybe. A gépészeti berendezések, hőtechnikai előírások eredményeképpen az építés – fenntartás – bontás életciklusokban nagy környezeti terhelést jelentenek. Ennek okán fontos meghatározni, hogy milyen helyiségek, funkciók kerülnek ebbe a magas minőségű épületbe, és melyek azok a használati terek melyek kihelyezésével csökkenteni lehet az ilyen minőségű épület

lépéket. Alacsonyabb minőségű épületbe való kihelyezés által csökkenteni lehet az építés környezeti terhelését. A telek egészségét használva, a hétköznapi tevékenységek nem feltétlenül kell, hogy a lakóházba összpontosuljanak, a szabadba, átmeneti terekbe, egyéb építményekbe kihelyezett funkciók nagymértékben tudja csökkenteni a lakóház méretét.